

ПОПОВА Ю. М., кандидат економічних наук

директорка Комунальної установи «Агенція місцевого розвитку територіальних громад Полтавського району»

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Просторове планування територіального розвитку є одним із ключових інструментів створення довгострокових стійких рамок для соціального, територіального та економічного розвитку як усередині країн, так і на міжнародному рівні. Планування територіального розвитку є відображенням сформованої системи соціальних відносин у суспільстві та покликане втілювати відповідні принципи й пріоритети як державної політики, так і суспільних запитів. Стратегічне планування розвитку у системі державного управління на місцевому рівні та у місцевому самоврядуванні стає загальноприйнятою світовою практикою. Сучасні наукові дослідження у сфері публічного управління визначають стратегічне планування важливим елементом механізму горизонтальної і вертикальної координації управління сталим розвитком. Стійкий розвиток – це такий розвиток, у якому задоволення сьогоdnішніх потреб суспільства відбувається без послаблення можливостей задоволення потреб майбутніх поколінь [2]. Загалом, планування є найбільш динамічною функцією управління органів влади. Професійне і якісне планування є запорукою досягнення поставлених цілей розвитку певної території чи регіону.

Стратегічне планування у публічному управлінні – це системна діяльність, що поєднує такі види менеджменту як: визначення цілей (коротко-, середньо-, довгострокові), прогнозування, оцінка ресурсної бази (людські ресурси, матеріально-технічні, фінансові), адаптація до умов зовнішнього середовища, внутрішня комунікація і координація – усі ці компоненти відображаються в докладних комплексних планах, що націлені на досягнення поставлених

завдань.

Розвиток територіальних громад (сільських, селищних, міських) характеризується комплексом різноманітних чинників – просторових, економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, які слід враховувати в процесі здійснення територіального планування. У зв'язку з цим територіальні громади розробляють кілька планувальних документів, кожен з яких має свій об'єкт, принципи, призначення, а разом вони формують цілісну систему планування територіального розвитку. Розробка стратегії, яка є трансформаційною, орієнтованою на майбутнє та інклюзивною, вимагає стратегічної орієнтації для вирішення складних питань і об'єднання кількох гравців і політик для досягнення мети. Це спонукає до зміни мислення та бажання експериментувати з новими інструментами, методами та практиками.

Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року (затверджена 2020 р.), стала головним планувальним документом державної регіональної політики країни на 7 років з синхронізацією українського планувального циклу із європейським. Проте війна дуже сильно вплинула на всі складові внутрішньої політики держави взагалі, та державної регіональної політики зокрема. До традиційних викликів, які стояли перед Україною до війни, додалися нові, які з різних причин навіть не враховувались при плануванні як мало ймовірні, які тепер стали домінуючими і такими, що впливатимуть на Україну та її громади ще тривалий період часу [6].

Враховуючи руйнівний вплив російської агресії та необхідність відновлення громад наразі базовими видами планувальних документів в Україні є такі [1; 3]:

1) На державному рівні:

- Державна стратегія регіонального розвитку України;
- План відновлення та розвитку регіонів;
- Генеральна схема планування території України.

2) На регіональному рівні:

- Регіональна стратегія розвитку;
  - Регіональний план відновлення та розвитку регіонів;
  - Схеми планування територій областей та регіонів;
  - Програма комплексного відновлення області.
- 3) На місцевому рівні:
- Стратегія розвитку територіальної громади;
  - План відновлення та розвитку громади;
  - Комплексний план просторового розвитку територіальної громади / Генеральний план;
  - Програма комплексного відновлення території громади;
  - Концепція інтегрованого розвитку території громади;
  - План / програма соціально-економічного розвитку громади (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Документи стратегічного планування [4]

	Державна стратегія регіонального розвитку України	Регіональна стратегія розвитку	Стратегія розвитку територіальної громади
1	2	3	4
Період/ строк дії	7 років	На період дії Держстратегії	На строк, що визначений Держстратегією та регіональною стратегією
Суб'єкт, який затверджує	КМУ	ВР АРК, обласна, Київська та Севастопольська міські ради	Сільські, селищні, міські ради
Суб'єкт, який розробляє	Центральний орган виконавчої влади	РМ АРК, ОДА, Київська та Севастопольська МДА	Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад
Порядок розроблення	Встановлює КМУ	Встановлює КМУ	Методичні рекомендації щодо порядку їх розроблення затверджує ЦОБВ

Все більшої уваги набуває синергетична діяльність усіх сфер суспільства та співпраця між різними суб'єктами процесу розвитку, включаючи приватний

сектор та громадянське суспільство. Для максимізації можливостей майбутнього розвитку громад необхідно, щоби процес соціально-економічного розвитку був стійким. Тому підготовка стратегічних документів має здійснюватися з урахуванням «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року» [5], які є орієнтирами для розроблення проектів прогностичних і програмних документів, з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Сучасні стратегічні документи відновлення громад і територій України мають спиратися на основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети відновлення: людиноцентризм і соціальна справедливість; раціональне просторове планування; забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць; стала міська мобільність; інклюзивність; енергоефективність; екологічність; збереження культурного розмаїття та національної пам'яті. Перелічені підходи відображують принцип відбудови «краще, ніж було».

Проте, на переконання фахівців, на практиці вітчизняне стратегічне планування територіального розвитку стикається з рядом проблем, що перешкоджають успішному плануванню, а отже, розвитку громад і територій:

- бракує фахівців у сфері стратегічного планування і проектного менеджменту в органах публічної влади на різних рівнях. Через це документи носять суто формальний характер;
- існує об'єктивна орієнтованість на оперативні (поточні) питання фахівців обласних державних адміністрацій;
- недостатньо використовуються партисипативні практики, тобто інтереси пересічних громадян, представників бізнесу мало враховуються під час підготовки документів, що суперечить принципам прозорості та публічності стратегічного планування;
- недостатньо відпрацьований механізм підрахунку збитків від руйнувань, завданих військовими діями;

– відсутність або недостатній рівень оцінки ризиків, продумування сценаріїв розвитку подій.

Отже, в Україні актуалізується необхідність стратегічного планування розвитку громад і територій. Розроблення планувальних документів має ґрунтуватися на принципах державної регіональної політики, використовувати територіально-орієнтований та безпековий підходи з урахуванням змін та впливу, завданого збройною агресією проти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». URL : <http://surl.li/rrzqc> (дата звернення: 18.03.2024).
2. Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. ПРООН в Україні. URL : <http://surl.li/cyloa> (дата звернення: 17.03.2024).
3. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 21.07.2023 р. №156-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 19.03.2024).
4. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них. Постанова Кабінету міністрів України від 14 жовтня 2022 р. №1159. URL : <http://surl.li/monvw> (дата звернення: 19.03.2024).
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 12.03.2024).
6. Ткачук А., Третяк Ю. Про відновлення та регіональний розвиток після війни. *Інститут громадянського суспільства*. URL : <http://surl.li/kuhad> (дата звернення: 18.03.2024).